

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

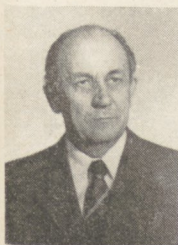
<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Tudományos életünk

TESSEDIK SÁMUEL TISZÁNTÚLI TUDOMÁNYOS NAPOK DEBRECENBEN

KÁDÁR BÉLA dr.

A Debreceni Agrártudományi Egyetem alapításának 110 éves és a szocialista agrár felső-oktatás beindításának 25. évfordulóját 2 napos tudományos ülésszakkal ünnepelte 1978. április 17–18-án.

A Tudományos Napok megnyitó ülésén 700 szakember előtt Soós Gábor államtitkár tartott előadást az Agrártudományok feladata a mezőgazdaság fejlesztésében címmel. Majd Tóth József rektor A Debreceni Agrártudományi Egyetem szerepe a Tiszántúli mezőgazdaságának fejlesztésében című előadása hangzott el.

A plenáris ülésen és 3 szekción 65 előadás és korreferátum hangzott el, a nagy érdeklődést a kibontakozó élénk viták is bizonyították.

*

Az agrárökonómiai szekción az első napon Kádár Béla rektorhelyettes A mezőgazdasági vállalatok műszaki fejlesztésének gazdasági hatása, a második napon Tóth József rektor A mezőgazdasági vállalatok tervezésének fejlesztési, korszerűsítési lehetőségei témakörben tartott bevezető előadást. Az előadásokhoz 20 korreferátum csatlakozott és a vitában heten vettek részt.

A beszámoló előadások fontosabb megállapításai, ajánlásai között a következőket említhetjük meg:

— A műszaki fejlesztés eszközeinek vállalati felhasználása során kialakult egy hatékonysági sorrend. Ezt figyelembe véve, a fejlesztési célkitűzéseknél a szűk kapaci-

tások bővítése, valamint az adott gazdaság legjövődmezőbb ágazatainak komplex fejlesztése kerül előtérbe.

— Az előadásokban többször hangsúlyozták, hogy a gazdaságokban 1–2 ágazat kiemelt fejlesztése nem valósulhat úgy meg, hogy a többi ágazattól vonjuk el az erőforrásokat, hanem a termelés teljes szerkezetében a gazdaságilag megalapozott, összehangolt, azonos színvonalú termelés megvalósítása vezet eredményre.

— Fokozott figyelmet érdemel a dolgozó munká- és életkörülményeit és a vállalati infrastruktúrát érintő fejlesztés, mely nélkül a mezőgazdasági vállalatok nem lehetnek versenyképesek termelési és munkahelyi szempontból a többi népgazdasági ágak vállalataival.

A beszámoló tanúsítja, hogy vannak ma már módszereink a komplex termelés-fejlesztés ráfordításainak optimalizálására, amelyek figyelembe veszik az adott gazdaság termőhelyi feltételeit, felhasználható erőforrásait.

— Az előadók megalapozott ökonómiai módszereket közöltek a mezőgazdasági és ipari melléktermékek hasznosítására, a tehenészeti telepek gazdaságos megállapítására, a géppark tervezésére, a termelőkapacitások jobb kihasználására, a számítógépek mezőgazdasági alkalmazására, a vállalati erőforrások hatékony felhasználására és a mezőgazdasági szabályozó rendszer fejlesztésére.

— Az előadók nyomatékosan hangsúlyozták, hogy az üzemi, ágazati és tábla-

méretek, a specializáció és a technika (gépek, épületek stb.) méretezése tekintetében mindenekelőtt a gazdasági hatékonyság követelményeit kell érvényesíteni, illetve a megalapozatlan irányzatokat.

— A termelőerők fejlődése a mezőgazdasági vállalatoknál is maga után vonja a vezetésszervezet korszerűsítését. Az előadásokban javasolt megoldások érintik a vállalatvezetés szintjét, emellett részletes ajánlásokat közöltek a gépesítés, valamint a szántóföldi és állattenyésztési termőhelyek munkájának szervezeti felépítésére, szervezésére, vezetésére vonatkozóan is.

— A kutatási beszámolók jelentős része foglalkozott a vállalati termelés és fejlesztés tervezésének korszerűsítésével. A tervezés megalapozásának igényét, a szemlélet formálását szolgálták az előadások és emellett széles körben adtak tanácsot fejlett tervezési módszerek alkalmazása tekintetében.

— A számítógépek alkalmazására a tervezés és elemzés számos területén dolgoztak ki ajánlást és külön az öntözés, a melioráció és a melléktermékek felhasználására is.

— A termelés optimális elhelyezése és a hatékony vállalati termelészervezet kialakítása korszerű matematikai és számítástechnikai módszerekkel megalapozható. Az eredményesebb gazdaságfejlesztés kor-

szerű tervezési eljárásai feltételezik a gazdaságirányítási rendszer nyújtotta döntési szabadságot.

— Az előadásokban több ízben felvetették, hogy mind a területi termékenység, mind az élőmunka-termelékenység növelése terén még igen jelentékeny tartalékok rejlenek a mezőgazdasági termelésben. Ezek fokozottabb kihasználása további ráfordításokat igényel. Ugyanakkor utaltak arra, hogy várható az eszközhatékonyság fokozatos csökkenése, amely törvényszerűen következik be. A biológiai teljesítő-képesség növelésének, valamint a talajtermékenység fokozásának lehetősége — nemzetközi összehasonlítások szerint is — elmarad a műszaki fejlesztés egyéb eszközeinek színvonala és felhasználhatósága mögött.

A gazdasági hatékonyság e kedvezőtlen tendenciájának mérséklése érdekében szükséges a korszerű elemzési és tervezési, üzemszervezési módszer alkalmazása, a számítástechnika modern eszközeinek felhasználása, a tudományos továbbképzés. De a tudomány és gyakorlat jelenlegi állapota mellett az ökonómiai megalapozás hagyományos módszereinek alkalmazása is sokat segíthet mezőgazdasági vállalatoknak. Mindez a vállalatok termelésirányítóival szemben egyben követelmény is, mind a készség, mind a felkészültség tekintetében.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉK-ELŐÁLLÍTÁSI FOLYAMATOK RENDSZERSZEMLELETŰ ELEMZÉSE A VÁLLALATKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEINEK FELTÁRÁSA CÉLJÁBÓL

BURJÁN AMBRUS dr. — KOVÁCS GÁBOR dr. — SZAKÁL FERENC dr.

A műszaki fejlődés következtében a termelés hatékonyságának növelése érdekében a mezőgazdaságban is egyre erőteljesebben kibontakoznak a szakosodási és a koncentrációs folyamatok. Ez azt eredményezi, hogy a termelés egymásra épülő szakaszai gyakran különálló vállalatoknál kerülnek kialakításra (vagy legalábbis ez lenne a célszerű). Ez esetben olyan vállalatközi együttműködésre van szükség, amely túlnó

a szokásos piaci (áru-) kapcsolatokon, s a vertikális termékpálya szerkezeti összefüggései alapján lehetővé teszi a folyamatok egészének az összehangolását. A vállalatközi együttműködési lehetőségek objektív alapjainak feltárása, a kooperációk fejlesztése lényegét illetően integrációs folyamat, amelynek révén a termék-előállítási rendszer elemei közötti összefüggések szilárdsága, intenzitása nő, s végsősoron javul

a gazdasági hatékonyság. A mezőgazdasági vállalatok termelési integrációjára vonatkozó kutatások nem fordítanak elég figyelmet azoknak az objektív feltételeknek a feltárására, amelyek az ágazatok biológiai-technikai sajátosságaihoz adódóan az integráció lehetőségeit meghatározzák.

A KUTATÁS CÉLJA, MÓDSZERE

Kutatásunk során egy szőlő-, bor- és gyümölcs-termelési profilú állami gazdaság főbb ágazatait elemeztük. Az elemzés alapvető feladata az ágazat egyes funkcionális részei, tevékenységei közötti kapcsolatok szilárdsági fokának vizsgálata. A vizsgálat alapja az ágazati tevékenységi struktúra feltárása.

A szerkezeti sémában az ágazat felbonthatását olyan mélységben kell elvégezni, hogy az összes funkcionálisan különböző tevékenységek külön szerepeljenek. A tevékenységek közötti biológiai-technikai-technológiai összefüggések sajátosságainak elemzése alapján, a kapcsolatok szilárdsági fokától függően megjelölhetők azok a szerkezeti pontok, ahol már létrejött vagy ahol szervezéssel, műszaki fejlesztéssel megteremthető, illetve csak hosszabb távon, az ágazat alapvető biológiai-technikai feltételeinek megváltoztatásával jön létre a tevékenységek megosztásán alapuló termelési integráció lehetősége. Felfogásunk szerint ugyanis a vállalatközi együttműködések alapja az ágazati termék-előállítási vertikumok (termékpályák) — mint összefüggő rendszerek — résztevékenységeinek összehangolt megosztása (megosztottsága) vállalatok között.

Az elemzés következő szakaszában az egyes tevékenységek művelési struktúráját külön is vizsgálni kell annak érdekében, hogy megállapíthatók legyenek az egyes műveleteknél meglévő vagy egymást helyettesítő lehetséges alternatívák.

A KUTATÁS FŐBB EREDMÉNYEI

(1.) A vállalatközi együttműködés szükségessége akkor jelentkezik, ha a termékpálya valamelyik szakaszában olyan *műszaki, gazdasági változások* történnek, amelyek meghatározó módon hatnak a termék-előállítási folyamatra. Emiatt a termelés

stabilitása és hatékonysága önálló vállalati kereten belül már nem válik lehetővé.

(2.) A változások egyaránt lehetnek pozitív és negatív jellegűek. Pozitív változás esetén valamely szakaszban olyan műszaki fejlődés megy végbe, amely *lényegesen* javítja a következő szakaszban átadott *közbeeső termék* minőségi jellemzőit (például potenciális termőképességét). A következő vertikális szakasz technológiájában, szervezésében is olyan, a változáshoz igazodó fejlesztésre van szükség, amely a *végtermék* minőségét és (vagy) a termelés hatékonyságát javítja. A fejlettebb szakasz dinamizmusához történő alkalmazkodás (mennyiségi, minőségi, időbeni vonatkozásban) a kölcsönös érdekelttség alapján valósul meg. Mivel a fejlesztést végző vállalat meghatározó pozícióba kerül, s ezt alapvetően a termelési kapcsolatokon, illetve érdekeltségen keresztül érvényesítheti, az integrált termékpálya részre vonatkozóan közös irányítási, döntéshozatali jogra többnyire nincs szükség. A szoros szervezettség, a szigorúan strukturált szervezet azonban természetesen továbbra is elsődleges követelmény. (A pozitív változásokon alapuló vállalatközi együttműködésre jó példák a baromfiágazat területén kialakult kooperációk.)

A negatív jellegű változások abból adódnak, hogy csökken azoknak a tényezőknél a mennyisége, minősége, amelyeknek adott időpontban nincs hatékony helyettesítési lehetőségük (például a kézi munka hiánya a gyümölcs-termelésben, s egyidejűleg a betakarítás gépesítésének megoldatlansága). Ilyen esetben a vállalatközi együttműködésnek a vertikum különböző szakaszaiban végzendő együttes és összehangolt műszaki fejlesztési tevékenységre kell irányulnia. Az együttműködés megvalósítása azonban lényegesen nehezebb, mint a termékpályán bekövetkező pozitív változás esetén. A pozitív és negatív jellegű változások rövidebb távon is általában kombináltan jelentkeznek a termékpálya eltérő szakaszaiban, valamelyik irányzat elsődlegessége mellett.

(3.) Az előzőekben vázolt módszerek és megállapítások gyakorlati alkalmazása során sikerült például a faiskolai termelésben olyan lehetőséget feltárni, amely — a kézből oltási technika felhasználásával — lehetővé teszi a csemetenevelés és az olt-

méretetek, a specializáció és a technika (gépek, épületek stb.) méretezése tekintetében mindenekelőtt a gazdasági hatékonyság követelményeit kell érvényesíteni, illetve a megalapozatlan irányzatokat.

— A termelőerők fejlődése a mezőgazdasági vállalatoknál is maga után vonja a vezetésszervezet korszerűsítését. Az előadásokban javasolt megoldások érintik a vállalatvezetés szintjét, emellett részletes ajánlásokat közöltek a gépesítés, valamint a szántóföldi és állattenyésztési termőhelyek munkájának szervezeti felépítésére, szervezésére, vezetésére vonatkozóan is.

— A kutatási beszámolók jelentős része foglalkozott a vállalati termelés és fejlesztés tervezésének korszerűsítésével. A tervezés megalapozásának igényét, a szemlélet formálását szolgálták az előadások és emellett széles körben adtak tanácsot fejlett tervezési módszerek alkalmazása tekintetében.

— A számítógépek alkalmazására a tervezés és elemzés számos területén dolgoztak ki ajánlást és külön az öntözés, a melioráció és a melléktermékek felhasználására is.

— A termelés optimális elhelyezése és a hatékony vállalati termelészervezet kialakítása korszerű matematikai és számítástechnikai módszerekkel megalapozható. Az eredményesebb gazdaságfejlesztés kor-

szerű tervezési eljárásai feltételezik a gazdaságirányítási rendszer nyújtotta döntési szabadságot.

— Az előadásokban több ízben felvetették, hogy mind a területi termékenység, mind az élőmunka-termelékenység növelése terén még igen jelentékeny tartalékok rejlenek a mezőgazdasági termelésben. Ezek fokozottabb kihasználása további ráfordításokat igényel. Ugyanakkor utaltak arra, hogy várható az eszközhatékonyság fokozatos csökkenése, amely törvényszerűen következik be. A biológiai teljesítő-képesség növelésének, valamint a talajtermékenység fokozásának lehetősége — nemzetközi összehasonlítások szerint is — elmarad a műszaki fejlesztés egyéb eszközeinek színvonala és felhasználhatósága mögött.

A gazdasági hatékonyság e kedvezőtlen tendenciájának mérséklése érdekében szükséges a korszerű elemzési és tervezési, üzemszervezési módszer alkalmazása, a számítástechnika modern eszközeinek felhasználása, a tudományos továbbképzés. De a tudomány és gyakorlat jelenlegi állapota mellett az ökonómiai megalapozás hagyományos módszereinek alkalmazása is sokat segíthet mezőgazdasági vállalatainknak. Mindez a vállalatok termelésirányítóival szemben egyben követelmény is, mind a késztség, mind a felkészültség tekintetében.

A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉK-ELŐÁLLÍTÁSI FOLYAMATOK RENDSZERSZEMLELETŰ ELEMZÉSE A VÁLLALATKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEINEK FELTÁRÁSA CÉLJÁBÓL

BURJÁN AMBRUS dr. — KOVÁCS GÁBOR dr. — SZAKÁL FERENC dr.

A műszaki fejlődés következtében a termelés hatékonyságának növelése érdekében a mezőgazdaságban is egyre erőteljesebben kibontakoznak a szakosodási és a koncentrációs folyamatok. Ez azt eredményezi, hogy a termelés egymásra épülő szakaszai gyakran különálló vállalatoknál kerülnek kialakításra (vagy legalábbis ez lenne a célszerű). Ez esetben olyan vállalatközi együttműködésre van szükség, amely túlnő

a szokásos piaci (áru-) kapcsolatokon, s a vertikális termékpálya szerkezeti összefüggései alapján lehetővé teszi a folyamatok egészének az összehangolását. A vállalatközi együttműködési lehetőségek objektív alapjainak feltárása, a kooperációk fejlesztése lényegét illetően integrációs folyamat, amelynek révén a termék-előállítási rendszer elemei közötti összefüggések szilárdsága, intenzitása nő, s végsősoron javul